

Det juridiske fakultet

v/studiedekan Halvard H. Fredriksen

Bergen, 18.01.18

Reform av masterstudiet i rettsvitenskap – høringsuttalelse fra kursansvarlig for JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner («NIRI»)

Jeg viser til e-post fra studiedekan Halvard Fredriksen 08.12.17, og til diskusjonsnotat av samme dato. Som kursansvarlig for NIRI-kurset har jeg følgende innspill til den videre diskusjonen:

Mitt inntrykk er at NIRI-kurset står seg godt som det er pr. idag. Kurset har ingen påfallende svakheter som gir grunnlag for å konstatere at det foreligger akutt endringsbehov. Som med alle gode ting er det nok likevel fortsatt mulighet til forbedring. Særlig hva gjelder en komprimering av enkelte av kursets læringsmål og bedre kommunisert sammenheng med andre fag som kommer både før og etter NIRI-kurset. Jeg kommer litt nærmere tilbake til disse punktene senere. Men dette er altså endringer som jeg mener er ønskelig å følge opp selv om det (mot formodning) ikke skulle bli noen større eller mindre studiereform i denne omgang.

Diskusjonsnotatet skisserer tre alternativer. I alle alternativene er det foreslått å slå sammen NIRI-kurset og JUS135 Rettsstat og menneskerettigheter til ett kurs, at dette nye kurset plasseres på vårsemesteret 1. studieår (alternativt høstsemesteret 2. studieår), og at det tilegnes 30 studiepoeng.

Jeg stiller meg i utgangspunktet positiv til tanken om å slå sammen elementer av det som er NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter til ett kurs. Mitt generelle inntrykk etter samtaler med både kursansvarlig i Rettsstat og menneskerettigheter samt flere andre i fagkretsene som kursene dekker, er at de også er positivt innstilt til forslaget – selv om det kanskje vil være forskjellige formeninger om hvordan dette best kan/bør gjøres.

Enkelte mulige positive effekter av en slik sammenslåing er allerede fremhevet i diskusjonsnotatet, som f.eks. at antallet eksamener reduseres, at det kan føre til bedre koordinering mellom ulike kurs, og at studentene vil kunne få bedre forståelse for sammenhengene mellom ulike folkerettslige forpliktelsers stilling og gjennomslag i norsk rett. Jeg støtter meg til disse. Etter min mening vil nok en eventuell sammenslåing av kursene også kunne føre til enklere drift for de kursansvarlige – bl.a. ved at ansvaret kan fordeles på flere hender – en rekke administrative forenklinger, samt bedre utnyttelse av lærerkreftene som vi har på fakultetet. Jeg tror ikke vi behøver en grundig ekstern evaluering av dagens studieordning for å kunne fastslå dette.

Hovedmålsettingen med en studiereform må klart nok være at vi får på plass et bedre studietilbud, med økt læringsutbytte for studentene våre, til slutt. Både helhetlig sett, samt også med tanke på de enkelte fagområdene som må besørges dekket gjennom de ulike kursene som tilbys i løpet av studiet. Jeg mener at det skal være fullt mulig å få dette til, og at en sammenslåing av NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter vil kunne bidra til dette. Men det forutsetter imidlertid en rekke avklaringer på forhånd.

Først og fremst er det et spørsmål om plassering av det nye kurset. Plasseringen på studiet vil naturligvis være helt avgjørende for kursets innhold. En helt generell innføring i statsrett, menneskerettigheter, folkerett, EU-rett og EØS-rett – og hvordan disse systemene henger sammen – plassert på vårsemesteret 1. studieår, vil nok kunne legge til rette for mange nye og gode synergieffekter med andre fag som da vil komme senere på studiet. Det virker jo også fornuftig at

studentene skal lære mer statsrett allerede på 1. studieår. Men det foreslåtte kurset vil dekke langt mer enn bare statsretten. I motsetning til flere andre emner det vurderes å slå sammen – som f.eks. Forvaltningsrett I og II – er det her snakk om å spleise sammen 5 forskjellige fagdisipliner. Det spørs hva man kan forvente at studentene vil være i stand til å ta innover seg såpass tidlig på studiet. Studentene vil kun ha vært gjennom Ex.fac og ett fag til (muligens kontraktsrett) før de kommer til kurset. Jeg stiller meg tvilende til om studentene vil kunne anses å ha tilegnet seg tilstrekkelig kunnskap om norsk juridisk metode – som etter min mening er helt nødvendig – før de skal ta fatt på de grunnleggende metodiske og materielle aspektene av folkeretten, EU-retten, EØS-retten og menneskerettigheter som kurset vil dekke. Det er mitt inntrykk at de fleste av studentene opplever NIRI-kurset som relativt krevende, både faglig og metodisk. Jeg har ingen sterk formening om hvilke fag som bør komme før eller etter det nye kurset, men etter mening bør ikke kurset komme på 1. studieår.

Uavhengig av hvilket studieår det plasseres på, vil det nok heller ikke være realistisk å forvente at det nye kurset skal rekke over alt det som inngår i dagens JUS121 og JUS135. Forslaget i diskusjonsnotatet legger opp til at kursenes omfang skal reduseres fra 32 til 30 studiepoeng samlet sett. Enkelte spørsmål og temaer som dekkes av læringskravene på dagens to kurs vil derfor måtte tas ut. Dette gjelder særlig, men ikke bare, dersom kurset plasseres på 1. studieår. Så lenge den nye studieordningen *som helhet sørger* for inndekning av det som eventuelt må tas ut, vil nok dette kunne virke forsvarlig ut fra læringsutbyttebeskrivelsen for masterprogrammet i rettsvitenskap.

Hvorvidt en slik komprimering av kursinnholdet vil vise seg praktisk gjennomførbart forutsetter naturligvis at kursansvarlige på andre kurs er villige til å ta «nye» ting inn på kursene sine. Her er det mange muligheter og tenkelige varianter. Tanken her er ikke å gi en uttømmende liste over disse, men mulige løsninger vil for eksempel kunne være at: enkelte statsrettslige spørsmål integreres direkte i andre kurs, som f.eks. (grunn)lovgivningsprosessen og legalitetsprinsippet (Ex.fac), prøvingsretten (Forvaltningsrett) m.m.; store deler av den institusjonelle folkeretten (FN-systemet), samt materielle læringskrav knyttet til jurisdiksjon og statsdannelse, tas opp i et/flere nye valgemner som åpner for folkerettslig fordypning (evt. som ledd i en pakkeløsning, med f.eks. «Law of the Seas», «Law of International Organisations»); statlig erstatningsansvar etter EU- og EØS-retten tas inn i Erstatningsrett; lovgivningsprosessene i EU- og EØS-systemene omhandles på Ex.fac; enkelte menneskerettigheter (utover de som anses nødvendig med tanke på konkret eksemplifisering/dybedykk på det nye kurset) siles ut til andre emner, som f.eks. prosessfagene, Tingsrett m.fl.

En komprimering av kursets innhold vil nok uansett nødvendigvis gjøres av selve emnesammenslåingen. Det vil vanskelig la seg gjøre å «klippe og lime» kursene sammen slik de er i dag. Vi snakker om å legge to emner fra to forskjellige studieår som dekker 5 forskjellige fagområder til ett og samme semester, med 5 forskjellige lærebøker og et stort og variert utvalg av tilleggslitteratur. Studentene ville druknet. Dersom man skal få på plass ett felles emne må nok de overordnede perspektivene som har dannet grunnlag for undervisningsoppleggene og læringskravene på NIRI og Rettstat og menneskerettigheter til en viss grad tenkes opp på nytt. En avgjørende forutsetning for at det tiltenkte kurset skal kunne fungere, og oppleves som i det hele tatt overkommelig for både studentene og faglærerne involvert, er at det er en klar, rød tråd gjennom hele det nye opplegget. Det er viktig at kursets formål, innhold og undervisningsopplegg ikke blir styrt av de enkelte delene (les: fagområdene) som skal dekkes, men at det er en overordnet, helhetstanke bak kurset som blir styrende for kursets innhold. På den måten kan man nok også unngå en uheldig sementering av faggrensene på kurset.

Det er mange tenkelige varianter også på dette punktet. Disse vil naturligvis måtte diskuteres nærmere av de involverte faggruppene dersom det blir aktuelt å lage et nytt kurs. For min egen del ser jeg gjerne for meg en løsning der det institusjonelle perspektivet fortsetter å danne et bakteppe, men vies en god del mindre plass (gjærne som en innføring) på kurset. Fokuset bør etter min mening skiftes mer på nasjonal/internasjonal metode i et komparativt perspektiv, og det bør gjøres plass for større grad av fordypning mot slutten av kurset gjennom enkelte «dybedykk» i prinsipper/regler som er felles for flere av rettsområdene som kurset dekker (som f.eks. proporsjonalitet, ytringsfrihet m.v.). Større deler av undervisningen bør også kunne gå parallelt, gjærne under en rekke fellesrubrikker (som for eksempel «suverenitet», «maktfordeling», og «gjennomslag/nasjonalt handlingsrom»), nettopp for å bedre vise sammenhengen mellom de ulike rettsområdene som dekkes.

En komprimering av kursets innhold sett i forhold til det som i dag inngår i NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter vil også muligens kunne bidra til en styrking av spesialempneporteføljen, ved å i større grad åpne for valgmenner som går mer i dybden på de materielle spørsmålene – særlig innen folkerett, menneskerettigheter, EU- og EØS-rett – som det eventuelt ikke er plass til å dekke på kursene som tilbys på 1.-4. studieår, og som ikke besørger allerede gjennom eksisterende spesialempner. Et eksempel her er som tidligere nevnt å ta det som studentene i dag lærer spesifikt om FN-systemet på NIRI-kurset inn i et nytt og bredere anlagt engelskspråklig valgmenne («Law of International Organisations» el.l.). En «pakkeløsning» av spesialempner tilsvarende det man allerede har i EU- og EØS-rett vil nok kunne virke svært attraktivt både for studentene som kommer hit til oss på utveksling, og for mange av våre egne studenter. Det vil også vesentlig forenkle prosessen med godkjenninger av kurs etter utenlandsopphold.

Dersom det blir aktuelt å slå sammen NIRI og Rettsstat og menneskerettigheter til ett kurs, bør man også diskutere eksamensreformspørsmål i videre forstand. Det er mange gode grunner til å redusere antallet eksamener som studentene skal ta i løpet av studiet. Et annet spørsmål er om de mer tradisjonelle prøvingsformene vil passe så godt på et så stort og omfattende kurs, eller om det kan være grunn til å tenke litt nytt på denne fronten.

Til slutt kan det være grunn til å understreke at det nye kurset altså bør legge opp til en mye større grad av koordinering og samarbeid med andre kurs på tvers av hele studiet. Sammensetningen av en eventuell arbeidsgruppe som nedsettes for å skissere detaljene i det nye kurset bør derfor være nøye gjennomtenkt.

Professor Christian Franklin

Kursansvarlig JUS121 Norske og internasjonale rettslige institusjoner